

Agora Ursynowa – lokalne centrum dzielnicy mieszkaniowej. Parametry przestrzenne a oddziaływanie współczesnych potrzeb mieszkaniowych

The Ursynow Agora – the Local Centre of the Residential District. Spatial Parameters and the Impact of Contemporary Housing Needs

Streszczenie

Zagadnienie rewitalizacji wielkich zespołów mieszkaniowych podejmowane było w Zakładzie Projektowania Urbanistycznego i Krajobrazu Wiejskiego PW nie raz, także w formie prac dyplomowych. Jedna z nich, z 2012 r., autorstwa Jerzego Sołtyka, zainspirowała powstanie tego artykułu. Celem pracy jest określenie, jak dokonywać się powinna transformacja rozległych dzielnic – sypialni w miejsca zamieszkiwania w znaczeniu heidegerowskim, a przestrzeni między budynkami w przestrzeń przydatną i funkcjonalną. Warto pamiętać, że przestrzeń staje się dziś rzadkim dobrem luksusowym, a jej ubywanie skłania do ostrożności w gospodarowaniu zasobami, jakimi dysponują wielkie dzielnice mieszkaniowe.

Gdy myśli się o projekcie placu, agory miejskiej, potrzebne jest takie zagospodarowanie, które zajmując tylko jego fragment, jednocześnie zapanuje nad całym terenem. Z tego powodu na tereny wokół Agory Ursynowa wprowadzone zostały „zielone pasy integracyjne”, na plan została nałożona ich siatka o specjalnie dobranych gatunkach roślin. Następnie wyraźnie określono funkcje terenów. Nie zapomniano o modernistycznych korzeniach urbanistycznych dzielnicy, nie rezygnując ze współczesnych eksperymentów z przestrzenią (inspirująca elastyczność, poszukiwana tymczasowość). Agora Ursynowa nie może powstawać jako wyodrębniony, niewielki fragment dzielnicy. Nie może być tworem zupełnie autonomicznym. Ma zmieniać obraz całej dzielnicy, być miejscem rozpoczynającym przebudowę (odbudowę) jej struktury.

Abstract

The issue of revitalizing extensive residential complexes is frequently taken up at the Division of Urban Design and Rural Landscape, Warsaw University of Technology, including diploma designs. One of them, prepared by Jerzy Sołtyk in 2012, inspired this article. Its objective is to outline the transformation of vast dormitory districts into places of residence in Heidegger's depiction as well as the transformation of gaps between buildings into a useful and functional space. Let us remember that that space is becoming a rare luxury, whereas its decrease imposes carefulness in the management of the reserves of large residential districts. The design of a square – an urban agora requires a kind of development which would only take its fragment but also control its entire area. For this reason, “green integrative belts” were introduced around the Ursynow Agora: a network of specially selected vegetation species was laid on its plan. Then, the functions of individual areas were defined precisely. The designers did not forget about the modernist urban roots of this district or resign from contemporary experimentation with space (stimulating flexibility, sought-after temporariness). The Ursynow Agora cannot come into existence as a small separate fragment of the district or a fully autonomous creation. It is expected to change the image of the whole district and to commence the redevelopment (reconstruction) of its structure.

Słowa kluczowe: rewitalizacja dzielnicy mieszkaniowej, transformacja modernistycznej przestrzeni, eksperyment urbanistyczny, współczesna agora miejska.

Keywords: revitalization of a residential district, transformation of a modernist space, urban experiment, contemporary urban agora.

Wstęp

Zagadnienie rewitalizacji wielkich osiedli podejmowane było w Zakładzie Projektowania Urbanistycznego i Krajobrazu Wiejskiego PW nie raz. Poświęcono mu np. w latach 2009 i 2010 całe numery wydawanego w Zakładzie rocznika pt. „Urbanistyka. Międzyuczelniane Zeszyty Naukowe”. Wykonuje się tu także liczne prace studialne oraz dyplomowe. Jedną z nich jest praca Jerzego Sołtyka z 2012 r., która zainspirowała powstanie tego artykułu.

Otóż wielu osobom wydaje się, że na terenie wielkich osiedli (dzielnic) mieszkaniowych jest miejsce na wszystko. Wrażenie to wzmacnia się, gdy porównujemy ich przestrzenność z widokami zagęszczonych miejskich śródmieść, gdzie przestrzeń staje się rzadkim dobrem luksusowym, mimo recyklingu jej zużytych fragmentów. Właśnie to ubywanie przestrzeni, w której, jak myśleliśmy, może zmieścić się co tylko będziemy chcieli, skłania do ostrożności w gospodarowaniu zasobami, jakimi dysponują wielkie dzielnice mieszkaniowe. Większość działań na ich terenie ma wspólny cel. Jest nim transformacja rozległych dzielnic – sypialni w miejsca zamieszkiwania w znaczeniu heidegerowskim, a przestrzeni między budynkami w przestrzeń przydatną i funkcjonalną. Zwraca się uwagę na możliwości zmian, dzięki którym wielkie, amorficzne fragmenty obszarów dzielnic odkryją nawzajem swoją obecność, zaczną się ze sobą komunikować, przez co całość stanie się zrozumiała i przyjazna – bo dostępna, logiczna i własna. Niezbędna jest tu prostota działań i ich logiczne zasady. Warto też wspomnieć o wychowawczej roli przestrzeni, o związku między jej jakością a zachowaniami mieszkańców – choć być może jest to podejście ciągle zbyt idealistyczne.

Miasto historyczne ma swoją, przez wieki dopracowaną, czytelną strukturę hierarchii przestrzeni publicznych. Układ złożony z placów, ulic i budynków jest łatwy w użytkowaniu i orientacji. Teren, jaki zajmuje, jest efektywnie wykorzystany, dzięki dzieleniu go na obszary o zdefiniowanym odbiorcy i oczywistej skali dostępności. Wprowadzone w XX wieku rozwiązania planistyczne, a szczególnie rewolucja uwalniająca budynki od doktryny przyulicznej lokalizacji, oznaczały pozytywne zmiany w dostępie do światła, powietrza i otwartych terenów. Równie często jednak pojawiał się chaos infrastruktury i nieprzewidywane efekty kontrastu skali budynków, drzew, ulic, ludzi. Nie zapanowano nad tymi aspektami budowy miasta, które uprzednio były rozwiązywane relatywnie prosto, co zapewniała wiedza wynikająca z wielowiekowych eksperymentów.

Analiza przyczyn niepowodzeń mówi, że ich powodem może być dużo większa niż w mieście z poprzednich czasów liczba obiektów, posiadających bezpośrednią relację przestrzenną. I choć zwielokrotnienie relacji daje ciekawe możliwości twórcze, to także utrudnia znalezienie właściwego rozwiązania. I tak np. czytelne pierwotnie podążanie wzdłuż kontynuującej się pierzei ulicy, ułatwiające zrozumienie kierunków i lokalizację węzłów, zmieniło się w wielokierunkowe poruszanie się w przestrzeni, której elementy, mogąc konkurować ze sobą, stają się sprzecznymi drogowskazami. Z jednej strony ulice dostosowane do ruchu samochodów są czasem nadmiernie monotonne (czego przykładem jest al. KEN na Ursynowie w Warszawie, na całej wielokilometrowej długości nie zmieniająca się w żaden interesujący sposób). Z drugiej strony, odsunięte od siebie budynki, poustawiane według nieodgadnionego przez widza sposobu, atakują wielką ilością bodźców, niezgodnie z prawdą informując o istotnych kierunkach i funkcjach.

Introduction

The issue of revitalizing extensive residential complexes is frequently taken up at the Division of Urban Design and Rural Landscape, Warsaw University of Technology. It was the theme of the yearly “Urbanism. Interuniversity Scientific Issues” published at the Division in 2009 and 2010. Numerous studies and diploma designs are elaborated here as well. One of them, prepared by Jerzy Sołtyk in 2012, inspired this article.

Many people think that vast housing estates (districts) have room for everything. This impression intensifies when we compare their spaciousness with the views of condensed city centres where space is becoming a rare luxury in spite of recycling its exploited fragments. This decrease in space – in which we wanted to pack up whatever we pleased – imposes carefulness in the management of the reserves of large residential districts.

Most activities on their grounds share one objective: to transform extensive dormitory districts into places of residence in Heidegger's depiction and to transform the gaps between buildings into a useful and functional space. Attention is drawn to possible changes which could enable enormous, amorphous fragments of districts to communicate with each other and consequently make the whole accessible, logical, comprehensible and friendly. Simple activities with logical principles are a necessity. We should also mention the educational role of space and the relationship between its quality and the inhabitants' behaviours even though such an approach may be too idealistic these days.

A historical town or city has its centuries-old, legible hierarchy of public spaces. It is easy to use the sense of direction in a layout consisting of squares, streets and buildings. Such an area is utilized effectively because it is divided into zones with defined recipients and an obvious scale of accessibility. Planning solutions introduced in the twentieth century, especially a revolution which liberated buildings from the doctrine of street-related location, meant positive changes in access to light, air and open areas. However, they often caused infrastructural chaos and some unpredicted effects of the contrasting scales of buildings, trees, streets and people. The designers could not control those aspects of city building which had been solved quite simply owing to knowledge resulting from centuries-old experimentation.

An analysis of failures says that they could be caused the violently rising number of objects with a direct spatial relation. Although the multiplication of relations produces some interesting creative opportunities, it also makes it difficult to find an appropriate solution. For instance, once legible movement along a continuous street frontage, facilitating better comprehension of directions and location of nodes, has turned into multidirectional motion in a space whose competitive elements become contradictory signposts. On one hand, streets adjusted to vehicular traffic are sometimes excessively monotonous (which can be exemplified by KEN Avenue in Ursynow, Warsaw, which does not offer any interesting changes at its entire length). On the other hand, detached buildings arranged in an awkward manner attack a spectator with a

22 * Prof. dr hab. inż. arch. Sławomir Gzell, Wydział Architektury, Politechnika Warszawska / Sławomir Gzell, Prof. D.Sc. Ph.D. Arch., Faculty of Architecture, Warsaw University of Technology
** Mgr inż. arch. Jerzy Sołtyk, Wydział Architektury, Politechnika Warszawska / Jerzy Sołtyk, M.Sc. Arch., Faculty of Architecture, Warsaw University of Technology

Biorąc pod uwagę wspomniane analizy przestrzennych parametrów wielkiej dzielnicy mieszkaniowej, budowanej według zasad modernistycznych, można dojść do wniosku, że jej adaptacja do współczesnych potrzeb powinna z jednej strony odnosić się do ochrony przestrzeni między budynkami, swoistego planistyczno-ideologicznego zabytku ery modernistycznej, z drugiej zaś strony musi zapewnić dzielnicy pojawienie się sieci nowych powiązań, z węzłami mającymi czytelną postać. Istotą działania jest więc stworzenie nowej warstwy planistycznej, która na zasadzie superpozycji nałożona będzie na plan modernistyczny i razem z nim stworzy nową przestrzenną jakość. Tak właśnie postąpił autor pracy Agora Ursynowa. (il. 1, 2)

Efekt superpozycji

Obfitość wolnego terenu jest największym wyzwaniem dla projektanta rewitalizacji dzielnicy mieszkaniowej, gdy myśli o projekcie placu, agory miejskiej. Potrzebne jest takie zagospodarowanie, które zajmując tylko jego fragment, jednocześnie zapanuje nad całym terenem. Zagospodarowanie to powinno być pochodną oryginalnego planu i stanu istniejącego, powinno być jednocześnie krystalizacją wstępnych zasad i zmian, jakie się w międzyczasie pojawiły. Owa „krystalizacja” może pojawić się bądź w formie regularnej siatki, bądź nadrzędnego, czytelnego, regularnego i rozpoznawalnego elementu lub jeszcze w innych formach. W przypadku wykorzystania elementów przyrodniczych jest możliwe poszukiwanie rozwiązań odtwarzających lub wzmacniających istniejący ekosystem, zarówno flory, jak i fauny. Inspirujące może być doświadczenie i polityka tzw. kompensacji przyrodniczej, czyli znalezienie najefektywniejszego i najmniej kosztownego rozwiązania przy najpełniejszym odtworzeniu i dopełnieniu ekosystemu.

Zwraca też uwagę fakt, że na Ursynowie, podobnie jak w innych po-

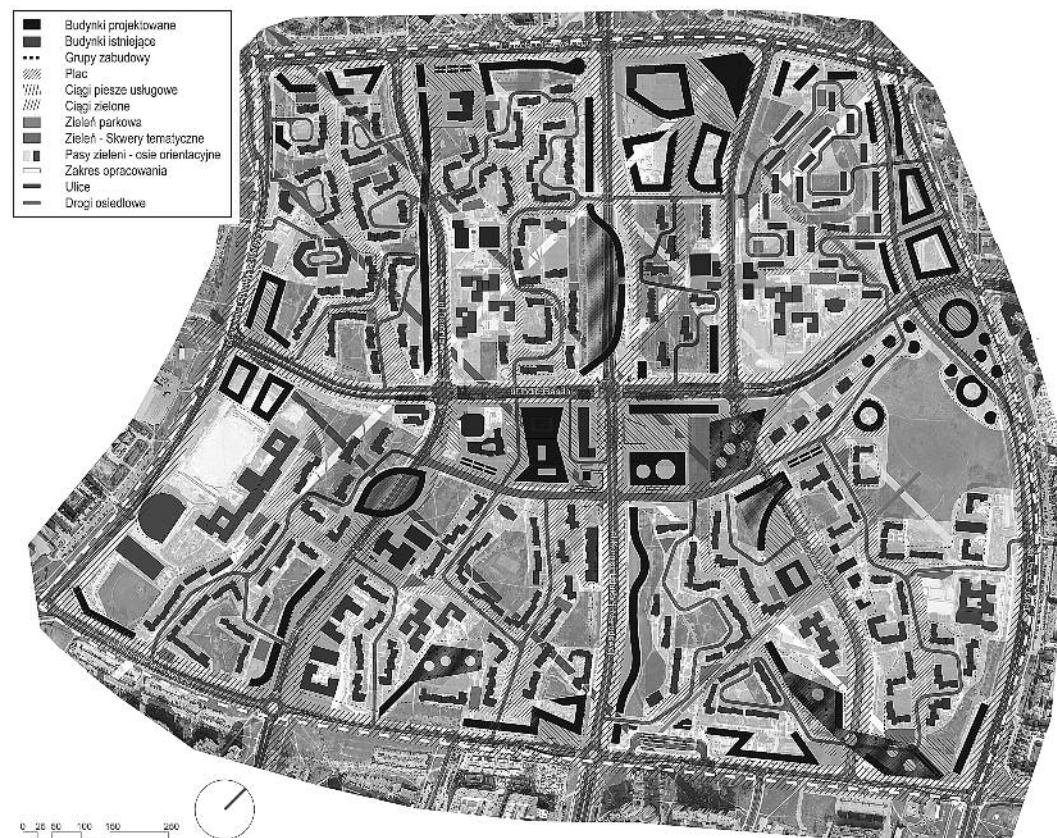
multitude of stimuli wrongly informing him/her on significant directions and functions.

Taking the abovementioned analyses of the spatial parameters of a vast residential district, built in accordance with the modernist principles, into consideration, one might arrive at the conclusion that its adaptation to the contemporary needs should refer to the protection of spaces between buildings – a characteristic planning and ideological relic of the modernist era. However, it must fit a district with a network of new connections and legible junctions. Thus, the essence is the creation of a new planning layer which will be laid on a modernist plan through superposition to produce a new spatial quality. The author of the Ursynow Agora adopted such a technique. (il. 1, 2)

The Superposition Effect

The profusion of vacant land is the greatest challenge for the designer of the revitalization of a residential district who plans a square – an urban agora. Development must take its fragment only but also control its entire area. Such a manner should be a derivative of the original plan and the existing state as well as a crystallization of the introductory principles and all the changes so far. This “crystallization” may assume the form of a regular grid, an imperative, legible, regular and recognizable element or something else. In the case of using natural elements, there is a possibility of searching for solutions which would recreate or enhance the existing ecosystem with its flora and fauna. The experience and policy of so-called natural compensation – i.e. finding the most effective and cheapest solution with the most complete recreation and complementation of an ecosystem – can be inspiring.

Agora Ursynowa. Projekt zagospodarowania terenu między ulicami Józefa Ciszewskiego / Filipiny Plaskowickiej / Jana Rosoła / Rotmistrza Witolda Pileckiego. Praca dyplomowa na WA PW. Autor J. Sołtyk, promotor prof. S. Gzell. 2012 / The Ursynow Agora. Design of land development between Józefa Ciszewskiego / Filipiny Plaskowickiej / Jana Rosoła / Rotmistrza Witolda Pileckiego Streets. Diploma design at the Faculty of Architecture, Warsaw University of Technology. Author: J. Sołtyk, supervisor: Prof. S. Gzell. 2012

il. 1

Agora Ursynowa. Wizualizacja projektu od strony ulicy Filipiny Plaskowickiej – widoczna oryginalna zabudowa (jaśniejsza), zabudowa uzupełniająca (ciemniejsza) i zielone pasy integracyjne. Praca dyplomowa na WA PW. Autor J. Sołtyk, promotor prof. S. Gzell. 2012 / The Ursynow Agora. Rendering of the design from Filipiny Plaskowickiej Street. Original (brighter) and complementary (darker) buildings plus green integrative belts. Diploma design at the Faculty of Architecture, Warsaw University of Technology. Author: J. Sołtyk, supervisor: Prof. S. Gzell. 2012

dobnych dzielnicach, potencjalnie wartościowa otwarta zielona przestrzeń z uwagi na porozuszanie budynków jest poprzecinana licznymi liniami komunikacyjnymi, łączącymi niemal każdy punkt układu z każdym innym, w sposób uniemożliwiający jej efektywne wykorzystanie. Potrzebne jest odwrócenie tej tendencji tak, by tereny zielone nie były resztkami, powycinanymi z rozbudowanej komunikacji. Może to zostać osiągnięte przez ciąg (pas) zieleni, który będzie niepowstrzymywanym przez układ elementem ułatwiającym orientację i stanowić będzie kierunkową oś odniesienia w przestrzeni. Można wzdłuż niego podążać przez osiedle, podobnie jak w naturze wzdłuż rzeki lub ściany lasu. W projekcie terenów leżących wokół Agory Ursynowa wprowadzone zostały „zielone pasy integracyjne”. Na plan została nałożona ich siatka o specjalnie dobranych gatunkach, która spełnia kilka zadań:

- jest elementem łączącym wnętrza kwartałów zabudowy mieszkaniowej z centrum osiedla, czyli odgrywa rolę integracyjną,
- jest siecią łączącą mniejsze, lokalne centra i atrakcyjne miejsca,
- biegnie wzdłuż pieszych ulic, ulokowanych na Ursynowie często ukośnie do siatki ulic, a to ze względu na wielkość kwartałów i istnienie przejść pomiędzy budynkami w określonych miejscach. W ten sposób siatka pasów integracyjnych, wskazując kierunki, pozwala pokonywać labirynt blokowiska. Jest też zbiorem punktów stałych dla coraz bardziej mobilnego mieszkańca,
- jest symbolicznym odwróceniem dotychczasowej hierarchii, w której zieleń jest elementem podrzędnym, wypełniającym jedynie powierzchnie pozostałe pomiędzy komunikacją,
- ukazuje zmienność obrazu osiedla wraz ze zmianą pór roku, zapraszając w nowe miejsca, co wyznacza w różnych porach roku odmienne kierunki potencjalnej eksploracji. (il. 3)

Funkcje terenów

Brak określonej funkcji terenu jest niestety jego największą wadą, nie wiadomo bowiem, kto za jaki fragment odpowiada i do czego ma prawo. Ostatecznie kończy się to dyktatem mieszkańców najbliższych domów, którzy chcą, aby w ich pobliżu żadnej – oczywiście według nich potencjalnie dokuczliwej – aktywności nie było.

Na terenach przeznaczonych do ogólnej aktywności też pojawiają się konflikty co do tego, jak je wykorzystać, i z reguły wygrywają tu „silniejsi”, czy-

Similarly to other similar districts, Ursynow’s potentially valuable open green space is cut through with a number of transport lines on account of its separated buildings. As these lines connect most spots in the layout with each other, its effective utilization is impossible.

This tendency needs to be reversed so that green zones would not be remainders of the extensive transport system. It could be facilitated by a sequence (belt) of greenery – an independent element making orientation easier and acting as the reference axis in the space. People would be able to follow it across the housing estate just like they walk along a river or a forest edge.

“Green integrative belts” were introduced in the areas around the Ursynow Agora. A grid of specially selected vegetation species was laid on its plan – it serves several purposes:

- it is an element which connects the interiors of housing quarters with the estate centre (the integrative role),
- it is a network which connects smaller, local centres with attractive places,
- it extends along pedestrian streets frequently located diagonally to the street grid on account of the size of quarters and the existence of passageways between buildings in defined places in this manner, the integrative belt grid makes it possible to wander through this labyrinth; it is also a set of immobile reference points for the increasingly mobile residents,
- it is a symbolical reversion of the previous hierarchy where greenery was a minor element filling the spaces between transport lines,
- it shows the image of the estate which changes with the four seasons and invites people to new places defining various directions of potential exploration. (il. 3)

taj: mniej chętni do dialogu. Aby tego uniknąć, projekt wprowadza tereny ogólnodostępne, ale z jedną dominującą funkcją. Przykładowo, skwer „NordicWalking” pozwoliłby poznać się osobom mającym podobne zainteresowania, być miejscem spotkań w niezobowiązującej sytuacji lub miejscem corocznego, zorganizowanego dzielnicowego biegu. Pierwszeństwo nie oznacza jednak ograniczenia ogólnej dostępności i wynikających z niej wartościowych kontaktów społecznych, w tym międzypokoleniowych. „Punkt w przestrzeni” właściwiej dla jakiejś aktywności może zostać wzmocniony przez „punkt w czasie” – czyli cykliczne, zaplanowane powtarzanie wydarzenia. Tak to wydarzenie i miejsce dopełniają się. Tereny, których możliwości są ograniczone przez ich mniejsze rozmiary, mogą zachęcać do urządzenia i utrzymywania przez lokalne wspólnoty. Powszechne „na blokowiskach” jest wydzielenie i prywatne zagospodarowanie kilkumetrowego pasa wokół zamieszkiwanego budynku i zasadę tę warto utrzymać.

Plac

W dzielnicy, której przestrzeń jest przebudowywana według opisanej wyżej „sieciowej” zasady, należy jednocześnie myśleć o racjonalnym tworzeniu węzła sieci, czyli placu, wzmacniającego swym istnieniem synergiczne efekty superpozycji siatek. Jest to istotne zagadnienie zwłaszcza wtedy, gdy chodzi o plac w pobliżu urzędu dzielnicy, wielkiego zespołu handlowo-kulturalnego i kościoła. Tak powstał projekt Agory Ursynowa. (il. 4). Plac w gęsto zabudowanym mieście był zawsze miejscem w naturalny sposób atrakcyjnym, bo tylko na nim było dużo miejsca do działania. W otwartej przestrzeni wielkiej dzielnicy mieszkaniowej o modernistycznej proveniencji tak samo mocne wy-

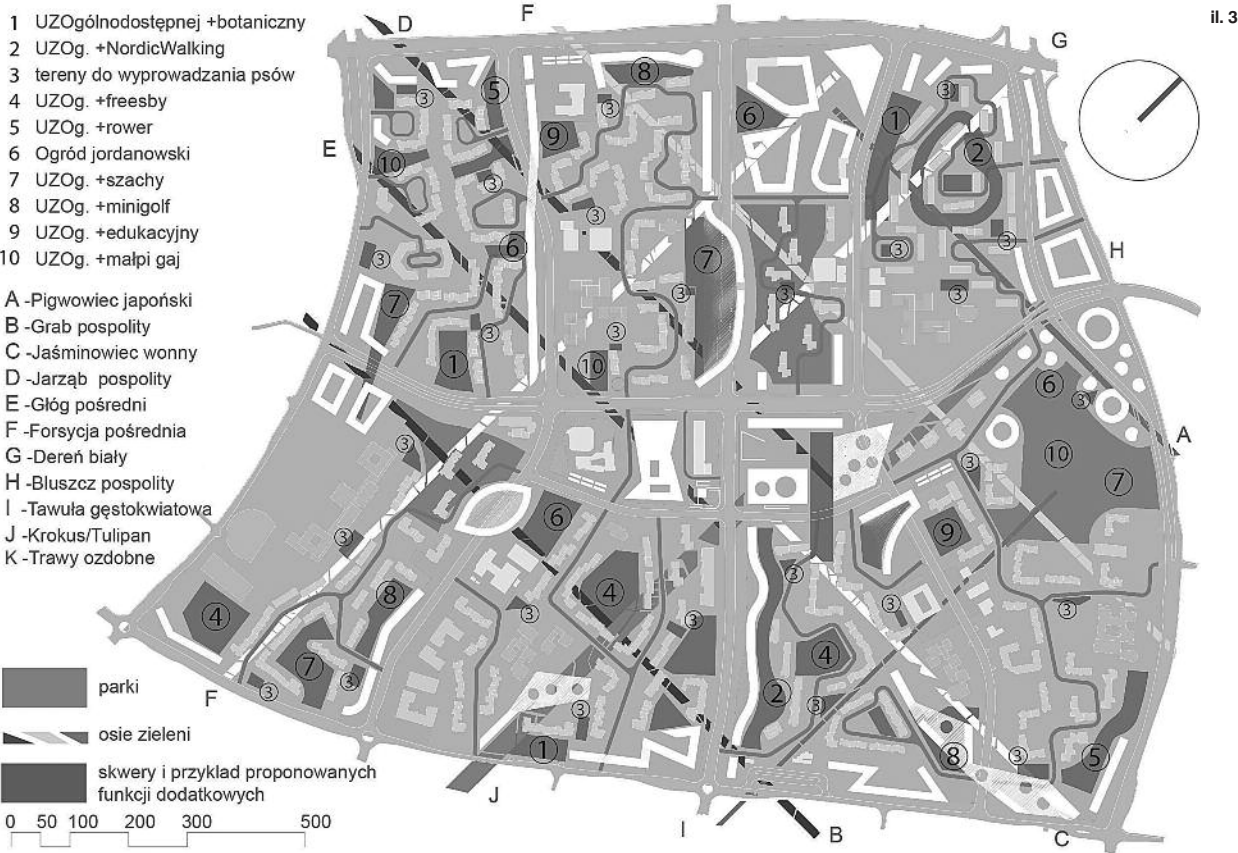
The Functions of Areas

Unfortunately, the lack of a defined function for an area is its biggest disadvantage because no-one knows who is responsible for a given fragment or what is the extent of his/her powers. It eventually leads to the dictate of the residents of the nearest houses who do not want any “troublesome” activities in their neighbourhood. Areas meant for general activeness also face conflicts concerning their utilization. The principle of the survival of the “fittest” – or the least compromising – works here. In order to avoid it, the design introduces open-access areas with one dominating function. For example, “Nordic Walking” square would attract people with similar interests and become the venue of casual meetings or an annual district running race. However, top priority does not restrict accessibility or valuable social contacts, including intergenerational relations. “A point in space” for a given activity may be strengthened with “a point in time” – a cyclical event. In effect, the event and the place complement each other. Areas whose potential is limited by their smaller outlines can encourage local communities to act. The commonplace principle of separating and managing a private several-metre belt around an inhabited building should be maintained.

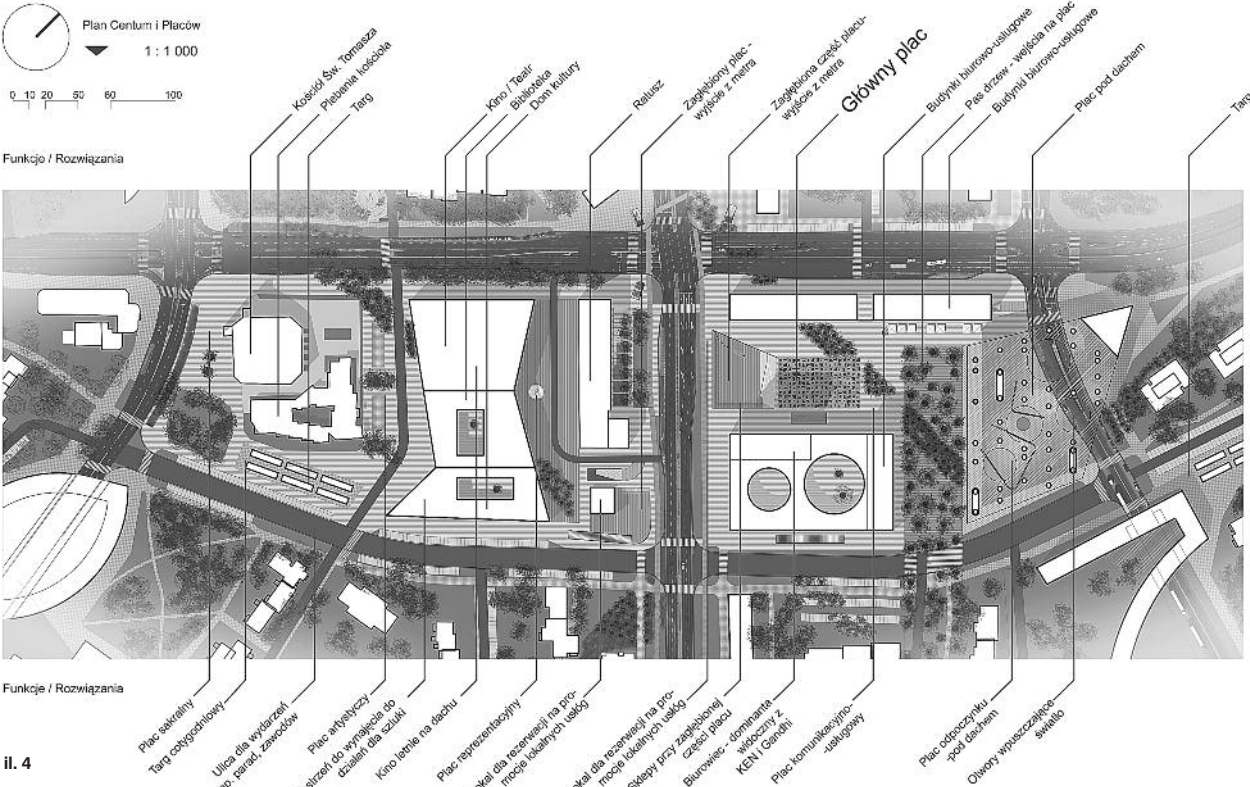
The Square

In a district where the space is redeveloped in accordance with the foregoing “network” rule, one must think about the rational formation of a node – a square whose presence is enhanced by the synergic effects of grid superposition. This issue is of high importance, especially with reference to a square in the vicinity of the District Office, a gigantic commercial and cultural complex and a church. That is how the design of the Ursynow Agora came into being. (il. 4) A square in a densely developed city has always been an attractive

Agora Ursynowa. Projekt zieleni. Funkcje skwerów i parków oraz gatunki roślin pasów integracyjnych. Praca dyplomowa na WA PW. Autor J. Soltik, promotor prof. S. Gzell. 2012 / The Ursynow Agora. Design of greenery. Functions of squares and parks plus vegetation species in the integrative belts. Diploma design at the Faculty of Architecture, Warsaw University of Technology. Author: J. Soltik, supervisor: Prof. S. Gzell. 2012

il. 3

il. 4

Agora Ursynowa. Projekt zagospodarowania centrum. Ponad planem opisane obiekty i przestrzenie, poniżej ich funkcje i działanie. Praca dyplomowa na WA PW. Autor J. Soltik, promotor prof. S. Gzell. 2012 / The Ursynow Agora. Design of developing the centre. Above: objects and spaces, below: their functions and operation. Diploma design at the Faculty of Architecture, Warsaw University of Technology. Author: J. Soltik, supervisor: Prof. S. Gzell. 2012

dzielenie placu staje się trudne. Pusta przestrzeń w przestrzeni otwartej wydaje się nieporozumieniem, a próby wydzielania placu ścianami stają się często niezrozumiałym odcinaniem jego przestrzeni od przestrzeni pozostałych. Nie należy jednak rezygnować z eksperymentów, a do tego, aby połączyć funkcję placu z jego rozpoznawalnością, potrzebne jest znalezienie nowych wzorców przestrzennych, choć cały ich szereg mieć może swoje korzenie w klasycznych podręcznikach projektowania urbanistycznego, od *Town Planning in Practice* R. Unwina poczynając, poprzez *Elementy kompozycji urbanistycznej* K. Wejcherta, na *Karcie Nowego Urbanizmu* kończąc. Nie można także zapominać o modernistycznej zasadzie takiego lokowania obiektów w przestrzeni, aby miały do nich swobodny dostęp słońce i wiatr. Tak pomyślane projektowanie wymaga ingerencji w wiele ułomności dzielnicy i przekształceń na wielu płaszczyznach, tak jak to wyżej opisano. By centralny plac zgodnie z założeniem integrował i aktywizował mieszkańców, działania muszą przebiegać w wielu sferach jednocześnie i być dobrze skoordynowane. Złazszcza trzeba brać pod uwagę to, że przestrzeń publiczna osiedli musi służyć mieszkańcom w sposób odpowiadający ich zmieniającym się potrzebom i sposobom odbierania rzeczywistości. **Inspirująca elastyczność** Trudnością w przekształcaniu i dopasowywaniu osiedli do bieżących wymogów jest ich nieelastyczność urbanistyczna i swoista kompletność całego opracowania. W momencie kiedy miasto narasta nierównomiernie, zapełniając się powoli, ale stale, zawsze znajdujemy przestrzenie, których odpowiednie zagospodarowanie może poprawić istniejące braki. Typ urbanistyczny „wielka dzielnica” nie posiada zakodowanej na etapie projektu możliwości wprowadzania takich korekt. Dlatego wprowadzanie nowej zabudowy w ich obręb nie może być tylko wypełnianiem domami przestrzeni, które pochopnie nazywa się pustą i staraniem się o jakąkolwiek relację jedynie

and animated place. In the open space of a vast residential district of modernist provenance, such strong separation of a square seems difficult. An empty space within an open space seems to be a misunderstanding, whereas attempts to separate a square by means of walls often mean cutting off its spaces from the remaining ones. Anyway, we should not give up experimenting. In order to combine the function of a square with its recognizable character, one must find new spatial models even though some of them may have their roots in classical handbooks on urban design – from “Town Planning in Practice” by R. Unwin through K. Wejchert’s “Elements of Urban Composition” to the New Urbanism Charter. We must not forget about the modernist principle of locating objects in a space so that the sun and the wind could reach them freely. Such a mode of design requires interference in various imperfections of a district as well as transformations on many planes as described above. When well-coordinated actions proceed in diverse spheres at the same time, the central square integrates and activates the inhabitants according to the plan. The public spaces of housing estates must serve their dwellers and respond to their changing needs and ways of perceiving reality. **Inspired by Flexibility** The urban inflexibility of housing estates and the completeness of their designs make it hard to transform and adjust them to current requirements. When a city grows unevenly being filled up slowly yet constantly, we always find some spaces whose proper development could improve the existing shortages. The “big district” urban type does not have a possibility of making such corrections encoded at the design stage. That is why the introduction of new buildings cannot mean filling a seemingly

z sąsiednimi budynkami, ale musi kontynuować programową ideę całego założenia.

Z drugiej strony, tak jak w sztuce, istnieją w projektowaniu i gospodarowaniu dzielnicami mieszkaniowymi działania i zaplanowane, i wywoływane ad hoc, dające impuls do działań nieprzewidzianych początkowo. Istotne jest więc kreowanie dla nich odpowiedniej przestrzeni czy nawet inspirowanie nieokreślonych jeszcze, przyszłych działań. Podejście to opiera się na uznaniu różnych elementów, w tym widza/mieszkańca, za swoistą część przestrzeni, przez co wnosi on potrzebny regulujący i krystalizujący działania pierwiastek. Takim elementem krystalizującym może też być coś nietypowego i drobnego, ale ważnego dla danego miejsca. To wokół nich, a nie w jakiegokolwiek otwartej przestrzeni, najłatwiej o wydarzenie. W przypadku dzielnicy z dużą, otwartą przestrzenią, przydatne mogą być miejsca nie posiadające określonej funkcji, ale czekające na nieprzewidziane, przyszłe działania. Warto przywołać tu berlińskie tereny wokół Muru, niedookreślone, często porzucone i zaniebane, których charakter inspirujący wiele wydarzeń ocalił je od typowego, nijakiego w gruncie rzeczy przekształcenia. Na berlińskim przykładzie widać też, jak zaprojektowana „do ostatniej cegły” sterylna urbanistyka niektórych nowych centrów biznesowych czy osiedli zniechęca do aktywności. Mówi się tam, że nawet stan zniszczenia terenu nie hamuje działań tak bardzo, jak świadomość poruszania się w kosztownym i eleganckim środowisku. (il. 5)

Poszukiwana tymczasowość

Zdarza się, że w dzielnicy, w której każdy mieszkaniec ma swoją bezpieczną, prywatną przestrzeń, jest jeszcze trudniej niż w centrum miasta zachęcić niektórych do grupowej aktywności. Warto tu sięgać do doświadczeń tych sztuk, których skuteczność i atrakcyjność opiera się na mechanizmie aktywizacji uczestnictwa i przezwyciężenia bierności. Zachęcanie mieszkańca do obecności w przestrzeni publicznej, do uczestnictwa i budowania relacji międzyludzkich jest bardzo bliskie inżynierii performansu, składającej obojętnego początkowo widza do udziału w zaplanowanych wydarzeniach. Budowanie napięcia i wciągnięcie człowieka w uczestnictwo bazuje na fakcie istnienia działania tylko w teraźniejszości. „Chwilowość” jest najskuteczniejszą metodą walki z postawą „wycofania”, która wynika z chęci pozostawienia sobie możliwości wyboru momentu uczestnictwa w wydarzeniu, jeśli w ogóle.

W planach tych czasami pomagają internet, a czasami wręcz odwrotnie. W pewnym sensie zaburzył postrzeganie przestrzeni. Klasyczna urbanistyka stale mówi o gradacji przestrzeni, od publicznej, poprzez półprywatną, po prywatną. Teraz ten układ został mocno naruszony, bo człowiek przyniósł przez internet przestrzeń działań publicznych do swojego domu. Owocuje to innym nań spojrzeniem i innymi oczekiwaniami względem realizacji siebie w przestrzeni publicznej. Pokazuje to niebezpieczny kierunek ograniczania realnego życia i zastępowania go substytutem, zbyt często substandardowym. W rezultacie wiele osób zaspokaja potrzebę kontaktu przy pomocy wirtualnego monologu. Stąd realna przestrzeń publiczna, uwidaczniająca efekt naszych działań, nasz wkład we wspólne dobro, nabierają dzisiaj znaczenia terapeutycznego. Wynika z tego potrzeba zaplanowania przestrzeni dla aktywizujących (np. artystycznych) działań w centrum, blisko uczęszczanej ulicy, i w sposób zachowujący wizualną dostępność.

empty space with houses and establishing a random relation with the neighbouring buildings only – it has to continue the programmatic idea of the entire layout.

On the other hand, just like in art, the design and management of residential districts include some planned and ad hoc activities which give an impulse for unpredicted operations. Therefore, it is important to create a suitable space for them or even to inspire future activities which have not been defined yet. This approach is based upon the recognition of various elements, including a spectator/resident, as a specific part of space which brings the necessary regulating and crystallizing element in. It could be something untypical and minor yet significant for a given place. Event usually occur around it instead of any given open space. In the case of a district with a vast open space, places without a defined function which still await some unpredicted future actions may be useful. Let us refer to the areas around the Berlin Wall – underspecified, often abandoned and neglected – whose character, which had inspired so many events, saved them from a typical, basically nondescript transformation. The German example also shows how the “brick-by-brick” sterile urbanism of some new business centres or housing estates discourages people from being active. We are often told that even the destruction of land does not impede activities as much as the awareness of moving in a costly and elegant environment. (il. 5)

Temporariness Wanted

metimes it is even more difficult to encourage people to act together in a district where each resident has his/her own safe, private space than in the city centre. It is reasonable to reach for the experiences of certain arts whose effectiveness and attractiveness are based on the mechanism of activating participation and overcoming passivity. Encouraging a district dweller to be present in his/her public space, to take active part and build interpersonal relations is very close to performance engineering which makes an apparently indifferent spectator participate in scheduled events. Suspense and participation are based upon the existence of an action in the present. “Temporariness” is the most effective method of struggling with the “withdrawing” attitude which results from willingness to reserve the possibility of choosing the moment of joining an event or remaining passive.

Even though the Internet can be a very helpful medium, it has distorted the perception of space. Classical urbanism emphasizes gradation from public through semiprivate to private spaces. It has been violated by man who transferred the space of public activities into his house by means of the world wide web. This results in different attitudes and expectations related to self-realization in a public space. It reveals the dangerous direction of restricting real life and replacing it with a substandard substitute. As a result, many people satisfy their need for contact with the help of a virtual monologue. Thus, a real public space, showing the effect of our actions and our contribution to common welfare, acquires therapeutic importance these days. It produces a need to plan a space for some activating (e.g. artistic) activities in the centre near a busy street with visual accessibility.

Transport and services are integral elements which constitute the central space. The logical location of these functions

Integralnymi elementami konstytuującymi przestrzeń centrum jest komunikacja i usługi. Logiczna lokalizacja tych funkcji wzmacnia znaczenie ośrodków obszarów i ma niebagatelny wpływ na porządkowanie struktury miejskiej. W tym wymiarze bardzo dużym zagrożeniem dla procesu wzmacniania i rozwoju dużych części miasta są aktywnie użytkowane wielkie sklepy i galerie handlowe. Tak jak na obszarach modernistycznych osiedli nastąpiło wycofanie się „prywatności” do progu budynku lub mieszkania, tak galerie handlowe, zmierzając do kontrolowania handlowej przestrzeni miast, wprowadziły nowy, własny typ przestrzeni półprywatnej. Jest to odpowiedź na brak przestrzeni dla kontaktów międzyludzkich w dzielnicach mieszkaniowych. Właściciele galerii najszybciej rozpoznali i zareagowali na oczekiwania mieszkańców miast, realizując w jednym miejscu (budynku) ich wyobrażenia o przyjaznym klimacie, o dostatku, komforcie, rozrywce i rozmaitych aktywnościach. Działania te należy więc potraktować jako eksperyment i wyciągnąć z nich wnioski do poszukiwania nowych typów przestrzeni dzielnic mieszkaniowych.

Podsumowanie

Agora Ursynowska, której projekt przedstawiony jest na załączonych ilustracjach, nie może powstawać jako wyodrębniony, niewielki fragment dzielnicy. Nie może być, w znaczeniu symbolicznym i funkcjonalnym, a może i architektonicznym, tworem zupełnie autonomicznym. Powinna zmieniać obraz całej dzielnicy, być miejscem rozpoczynającym przebudowę struktury, choć może lepszym określeniem jest „odbudowa struktury”. Mamy tu na myśli, po pierwsze, konfrontację współczesnych potrzeb mieszkańców dzielnicy (projektowanej i budowanej trzydzieści lat temu, czyli dla poprzedniego pokolenia) z parametrami przestrzeni, jaką odziedziczyliśmy. Ponieważ trudno mówić o ograniczaniu potrzeb, zmiany muszą ulegać parametry przestrzenne, jednakże bez naruszenia wartości przestrzennych, zakodowanych przez twórców dzielnicy w jej przestrzeni.

increases the significance of centres and has a strong impact on the order of urban structures. In this dimension, actively utilized malls and shopping centres pose a serious threat to the process of strengthening and developing large parts of the city. Similarly to modernist housing estates, “privacy” withdrew onto the threshold of a building or a flat. In the meantime, shopping centres, intending to control the commercial space in the cities, introduced their own type of semiprivate space. It is a response to the lack of spaces meant for interpersonal contacts within residential districts. The shopping centre owners were the first to recognize and react to the city dwellers’ expectations – they realized the inhabitants’ ideas of a friendly climate, prosperity, comfort, entertainment and various activities in one place (edifice). Such operations ought to be treated as an experiment which helps to search for new types of spaces in residential districts.

Summary

The Ursynow Agora, whose design is presented in the attached illustrations, cannot come into existence as a small separate fragment of the district. In the symbolical, functional and perhaps architectural regard, it cannot be a fully autonomous creation. This place should change the image of the entire district and commence the redevelopment of its structure even though “reconstruction” seems a better word here. We mean confronting the district dwellers’ contemporary needs with the parameters of the space we inherited (this district was designed and implemented thirty years ago for the previous generation). Since it would be difficult to talk about limiting the needs, the spatial parameters must change without violating spatial values encoded by the creators of this district in its space.

Agora Ursynowa. Schemat nowego układu ulic i uliczek osiedlowych w zestawieniu z obecną i projektowaną zabudową. W myśl zasady bezbłędności dotarcia do adresu. Nowe ulice – kolor niebieski. W tle na czerwono dotychczasowy układ uliczek osiedlowych. Praca dyplomowa na WA PW. Autor J. Sołtyk, promotor prof. S. Gzell. 2012 / The Ursynow Agora. Scheme of the new street and alley layout in comparison with the existing and planned buildings. The principle of giving precise directions. New streets – blue, previous alley layout – red in the background. Diploma design at the Faculty of Architecture, Warsaw University of Technology. Author: J. Sołtyk, supervisor: Prof. S. Gzell. 2012

il. 5

